

Проблемні кредити банку: підходи до визначення сутності та класифікації

Крухмаль О.В., кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Важливою економічною основою діяльності комерційних банків є формування якісного кредитного портфеля. Особливого значення якості кредитного портфеля банків набуває на сучасному етапі, в умовах, коли наслідки світової фінансової кризи, спаду світового господарства та економіки призвели до значних проблем у господарській діяльності позичальників. Недосконале управління кредитними ризиками у банківських установах, суттєве погіршення якості кредитних портфелів не тільки ускладнює подальшу кредитну діяльність банку, а й негативно впливає на фінансову стійкість банківських установ, їх конкурентоспроможність та довіру до всієї банківської системи країни.

Проблемна заборгованість на балансах банків України залишається значною. Звісно банки протягом останніх двох років зробили чимало для покращення кредитних портфелів. За даними НБУ у червні 2012 року проблемна заборгованість досягла мінімуму за останні два роки і становила 75,6 млрд грн. Причому на кінець першого кварталу 2012 року загальний обсяг проблемних кредитів становив 79,7 млрд. грн., а на 1 січня 2011 року ця цифра становила 83,5 млрд. грн. Щоправда зменшення проблемних кредитів, перш за все, пов'язане із списанням проблемних кредитів за рахунок власних грошових коштів банків (завдяки податковій лібералізації за результатами домовленостей НБУ та ДПАУ в кінці 2011 року) або продажем частки проблемних кредитів (як це зробили, наприклад, Банк Форум, УкрСиббанк, СведБанк, тощо). Проте, такі дії для банку це вимушений, неефективний (адже при продажу дисконт може складати 95-98%) і часто недоцільний спосіб роботи з проблемними кредитами. Не всіх проблемних кредитів необхідно позбавлятися і не всі проблемні кредити є безнадійними.

Отже, розвиток управління проблемною заборгованістю банку неможливий без розуміння сутності проблемних кредитів. Крім того, для вдосконалення механізму управління проблемними кредитами необхідно вдосконалення підходів до класифікації проблемних кредитів, що дозволить підвищити своєчасність їх виявлення, а також підвищити обґрунтованість вибору інструментів управління для кожного проблемного кредиту.

Темою проблемних кредитами займалися А.М. Мороз, В.А. Алексійчук, В.С. Андрійчук, Л.О. Коваленко, В.І. Логвиненко, А.С. Васюренко, І.І. Кириленко та ін. Питання управління проблемними кредитами досліджувалися в роботах К.М. Д'яконова, С.А. Ільєсова, А.П.Казарцева, В.І. Крилової, О.К. Любунь, Л.Д. Примостки, І.В. Сала, В.І. Міщенко, Ликової Н.М. Але, незважаючи на отримані наукові результати не вирішеними та дискусійними залишаються багато питань у цій сфері.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що проблемні кредити це не те ж

саме, що безнадійні кредити. Не можна також визначати проблемні кредити лише за ознакою прострочення платежів: всі прострочені кредити є проблемними, але не всі проблемні кредити є простроченими.

Проблемні кредити в портфелі банку можна розділити на кілька категорій за ступенем проблемності. Для кожної категорії характерні свої ознаки та індикатори, на які орієнтується банк. Так, Міжнародний Валютний Фонд рекомендує трирівневу класифікацію з виділенням категорій:

- кредити, що викликають побоювання (нестандартні), «наявна можливість збитків банку», «неадекватна сила позичальника»;
- сумнівні кредити з точки зору стягнення або повернення всієї суми через ліквідацію; імовірність збитків надзвичайно висока;
- збиткові кредити, які не мають ринкової вартості.

Федеральний резервний банк США у 1985 році додав четверту категорію, особливо згадувані (або такі, які потребують нагляду) кредити, «потенційно слабкі» (наприклад, неадекватна кредитна угода, «відхилення від розумної кредитної практики»).

Таким чином, до проблемних кредитів слід відносити кредити, за якими встановлено ознаки проблемності повернення, а саме є значні порушення строків виконання зобов'язань перед банком, своєчасно не проведені один чи кілька платежів, має місце втрата якості чи вартості забезпечення, погіршився фінансовий стану позичальника, або наявна негативна інформація про нездатність виконання позичальником своїх зобов'язань та інші обставини, які дозволяють банку мати сумнів щодо повного та своєчасного повернення кредиту.

Відповідно до наведеного визначення та базуючись на дослідженнях вчених ми пропонуємо поділити проблемні кредити на групи, що наведені на рисунку 1.

Рисунку 1 — Класифікація проблемних кредитів

Класифікацію проблемних кредитів, що наведена на рисунку 1, доцільно використовувати при обґрунтуванні вибору інструментів управління проблемними кредитами банку, що дозволить підвищити ефективність управління, уникнути зайвих втрат.